

استانداردهای جدید مدیریت کیفیت؛

افزایشی مقیاس پذیر

دکتر سید محمد رضا بنی فاطمی کاشی

حسابدار رسمی و عضو کارگروه کنترل کیفیت جامعه حسابداران رسمی ایران

حسابداری

به میز گفتگوی ما خوش آمدید. در ایران کنترل کیفیت حسابرسی از موضوعهای مهم و مناقشه برانگیز همیشگی بوده است و کارگروه کنترل کیفیت جامعه در تحولات آن حضور پررنگی داشته است. ابتدا برای آشنایی بیشتر خوانندگان تصویری از وضعیت و شرایط کنونی کیفیت حسابرسی در ایران ارائه کنید. کاستیهای مهم کدامست؟

بنی فاطمی

ابتدا باید اشاره کنم که طبق استاندارد حسابرسی با نام استاندارد کنترل کیفیت ۱، موسسه‌های حسابرسی باید حرفه‌ای، قانونی و مقرراتی رعایت شده و گزارشهای

مناسب صادر می‌شود، سیستم کنترل کیفیت مناسبی را طراحی و برقرار کنند و اگر حسابرسان و موسسه‌های حسابرسی این استاندارد و سایر استانداردهای مرتبط را رعایت نکنند، متحمل تنبیه‌ها و هزینه‌های متناسب با آن خواهند شد.

در پاسخ به سوال شما، به نظر من وضعیت و شرایط کیفیت حسابرسی در ایران متناسب با وضعیت اقتصادی کشور است. البته این نظر بدان معنی نیست که کاستی و نارسایی وجود ندارد؛ بلکه مشکلات بزرگی وجود دارد که مراجع متولی حرفه حسابرسی در تلاش هستند تا فاصله کیفیت خدمات حسابرسان را با سطح انتظارهای استفاده‌کنندگان از این خدمات، کاهش دهند. یکی از عواملی که موجب کاستیها و نارساییها می‌شود، هزینه‌بر بودن ایجاد ساختار مناسب برای کنترل کیفیت مطابق با استانداردهای حسابرسی در موسسه‌های حسابرسی است. همچنین، کمبود کارکنان متخصص و واجد شرایط در موسسه‌های حسابرسی که ریشه در مسائل

بیشتری برای مدیریت کیفیت صرف کنند. به علاوه، شریک مسئول قرارداد خدمات حسابرسی الزام پیدا می‌کند که تلاش بیشتری برای هدایت و ارائه کار با کیفیت انجام دهد.

سازمان

مهمترین تغییرات پیش‌نویسهای استانداردهای بین‌المللی مدیریت کیفیت جدید چیست؟

بنی فاطمی

مهمترین تغییرات مطرح‌شده در پیش‌نویسهای استانداردهای بین‌المللی، نگاه آینده‌نگر و رویکرد ریسک‌محور مدیریت کیفیت است. اهم نکته‌های در نظر گرفته‌شده در پیش‌نویس استانداردهای جدید، مقیاس‌پذیری استانداردها و ارتباط بین استانداردهای مربوط است که آن را نسبت به استاندارد قبلی متمایز می‌سازد.

سازمان

بازبینی‌کننده کیفیت حسابرسی چه نقشی در بهبود کیفیت قرارداد حسابرسی دارد و از چه ویژگیها و شایستگیهایی باید برخوردار باشد؟

بنی فاطمی

طبق استانداردهای حسابرسی (استاندارد کنترل کیفیت ۱)، موسسه حسابرسی به‌منظور کسب اطمینان معقول نسبت به مربوط بودن، کافی بودن و اثربخش بودن سیاستها و روشهای مرتبط با سیستم کنترل کیفیت و اجزای آن در عمل، باید سیاستها و روشهای لازم را طراحی و برقرار کند. این‌گونه سیستمها و روشها باید شامل بررسی و ارزیابی مستمر کنترل کیفیت موسسه و مشتمل بر بازبینی ادواری نمونه‌هایی از کارهای انجام‌شده باشد. عملکرد مناسب بازبینی‌کننده کیفیت به‌طور قطع تاثیر به‌سزایی در بهبود کیفیت قرارداد حسابرسی در آینده خواهد داشت. لذا لازم است بازبینی‌کننده کیفیت دارای مهارت فنی و تجربه کافی بوده و ضمن رعایت الزامهای اخلاقی و حرفه‌ای، توانایی و اختیار لازم برای انجام مناسب امور محول‌شده را داشته باشد.

سازمان

چه مرجعی باید بازبینی‌کننده حسابرسی را نصب کند و این مرجع چه اختیاریهایی باید به بازبینی‌کننده اعطا کند؟

اقتصادی و پرداخت حق الزحمه دارد نیز از دیگر عوامل مهم است.

سازمان

چه مراجعی در وضعیت و شرایط کیفیت حسابرسی در ایران نقش دارند؟ و چه کاستیهای احتمالی وجود دارد؟

بنی فاطمی

سازمان حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی ایران حسب وظایف قانونی خود، متولی امور حسابرسی و حفظ کیفیت خدمات حرفه‌ای حسابرسان می‌باشند. همچنین، مراجع دیگری از جمله سازمان بورس به‌عنوان متولی بازار سرمایه نیز با توجه به وظایف و اختیارات قانونی خود در این زمینه، نقش ایفا می‌کند و همگی در تلاش هستند تا فاصله انتظارهای ذینفعان از خدمات حسابرسی را کاهش دهند. البته کاستیها و اختلاف نظرهای زیادی بین مراجع ذیربط وجود دارد که چاره آن برگزاری جلسه‌های هماهنگی موثر و مستمر جهت کاهش این کاستیها خواهد بود.

سازمان

الزامهای استانداردهای کیفیت تا چه اندازه پاسخگوی نیازها و انتظارات ذینفعان حسابرسی در ایران بوده است؟

بنی فاطمی

استاندارد حسابرسی شماره ۱ با عنوان «کنترل کیفیت در موسسه‌های ارائه‌کننده خدمات حسابرسی، سایر خدمات اطمینان‌بخشی و خدمات مرتبط» و همچنین سایر استانداردهای مرتبط از جمله استاندارد ۲۱۰ در شرایط فعلی و سالهای گذشته، پاسخگوی نیازها و انتظارات ذینفعان حسابرسی در ایران بوده است. یکی از موارد مستعد بهبود در خصوص استانداردهای کنترل کیفیت، نگاه گذشته‌نگر آن است که با نگاه به آینده می‌توان آن را به سمت رویکرد مدیریت کیفیت سوق داد.

قابل ذکر است که هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی به‌تازگی مجموعه استانداردهای پیشنهادی درباره کنترل کیفیت را برای نظرخواهی منتشر ساخته است. این استانداردها به‌احتمال زیاد بر چگونگی سازماندهی و کارکرد موسسه‌ها اثر می‌گذارد و ممکن است لازم باشد که موسسه‌ها نیروی

توسعه بازار شفاف، منصفانه و کارای اوراق بهادار، سازمان بورس با توجه به قوانین و مقررات مربوط و از طریق تشکیل کمیته‌ای متشکل از ۵ نفر که یک عضو به پیشنهاد جامعه حسابداران رسمی و تایید هیئت‌مدیره سازمان بورس، یک عضو به پیشنهاد سازمان حسابرسی و تایید هیئت‌مدیره بورس و ۳ عضو دیگر به‌طور مستقیم توسط هیئت‌مدیره سازمان بورس انتخاب می‌شوند، بر عملکرد موسسه‌های حسابرسی معتمد سازمان بورس نظارت دارد. این مراجع اختیارهای لازم را طبق الزامها و مقررات موجود به بازبینی‌کننده‌های حسابرسی اعطا می‌کنند.

حسابرسی

فرایند بازبینی چه ویژگی مهمی باید داشته باشد و خروجی این فرایند چه باید باشد؟

بنی فاطمی

مهمترین ویژگی که فرایند بازبینی باید داشته باشد، اثربخشی به معنی کسب اطمینان معقول نسبت به مربوط بودن، کافی بودن و موثر بودن سیاستها و روشهای مرتبط با کنترل کیفیت و اجرای آن در عمل است. خروجی این فرایند نیز باید تعیین آثار کاستیهای مشاهده شده و نوع آن اعم از کاستیهای سیستمی و غیرسیستمی، ارائه پیشنهادها، اصلاحی مناسب، اطلاع‌رسانی به موقع یافته‌ها و بهینه‌سازی سیاستها و روشهای کنترل کیفیت باشد.

حسابرسی

مبنای نظری چارچوب مورد استفاده جامعه حسابداران رسمی ایران برای نظارت حرفه‌ای کدام است و تا چه اندازه به استانداردهای کنترل کیفیت و کیفیت حسابرسی در سطح موسسه و در سطح قرارداد حسابرسی مربوط است؟

بنی فاطمی

مبنای نظری مورد استفاده در این ارتباط در سازمان حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی ایران برگرفته از استانداردهای بین‌المللی به‌ویژه الزامهای مربوط به بررسی کنترل کیفیت قرارداد حسابرسی در استاندارد بین‌المللی کنترل کیفیت ۱ (ISQC1) و استاندارد بین‌المللی حسابرسی ۲۲۰ (IAS220) هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی

داشتن یک استاندارد مجزا

برای بررسی کیفیت قرارداد حسابرسی

مزایای متعددی از جمله

تاکید بر مقیاس‌پذیری

برای انطباق با هر موسسه با هر مقیاس

دارد

بنی فاطمی

طبق استاندارد کنترل کیفیت ۱، موسسه مسئولیت فرایند نظارت را به شریک یا شرکا یا سایر کارکنان موسسه که تجربه و اختیار کافی و مناسب برای پذیرش آن مسئولیت را دارند، واگذار می‌کند. نظارت بر سیستم کنترل کیفیت موسسه به‌وسیله افراد باصلاحیت انجام می‌شود. این نظارت، ارزیابی مناسب بودن طراحی و اثربخشی کارکرد سیستم کنترل کیفیت را دربر می‌گیرد. در حال حاضر در ایران و در سازمان حسابرسی، وظیفه کنترل کیفیت برعهده واحد کنترل کیفیت گذاشته شده و این واحد براساس روشهای مصوب، کار کنترل کیفیت انواع گزارشهای حسابرسی و سایر خدمات حرفه‌ای را توسط مدیران و کارشناسان مستقل طبق برنامه زمانبندی انجام می‌دهد.

در جامعه حسابداران رسمی ایران، نظارت حرفه‌ای براساس آیین‌نامه نظارت حرفه‌ای که در اجرای بند ۳ ماده ۱۳ اساسنامه جامعه و به‌منظور نظارت حرفه‌ای بر موسسه‌های حسابرسی و حسابداران رسمی عضو جامعه تهیه شده، زیر نظر مدیریت نظارت حرفه‌ای انجام می‌شود. همچنین در راستای حمایت از حقوق و منافع سرمایه‌گذاران و با هدف ساماندهی، حفظ و

توجه به شرایط اقتصادی موجود و مشکلات عدیده از جمله عدم تطبیق حق الزحمه‌های حسابرسی با مسئولیت و خدمات قابل ارائه، نرخ شکنی، وصول مطالبات و همچنین سایر مشکلات و مسئولیتهای مرتبط با موسسه‌داری، پرداخت این هزینه‌ها برای موسسه‌های حسابرسی بسیار سخت و گاهی غیرممکن است. به‌هرحال، بازنگری استانداردهای کنترل کیفیت موجود با توجه به رویکرد مدیریت کیفیت و حمایت همه‌جانبه مراجع ذیصلاح، می‌تواند به بهبود شرایط کمک کند.

سازمان

به‌نظر شما استقرار استانداردهای جدید مدیریت کیفیت در ایران با چه چالش‌هایی روبرو خواهد بود؟

بنی فاطمی

استانداردهای جدید، موسسه‌های حسابرسی را ملزم می‌سازد که به‌صورت پیشگیرانه و با نگاهی تازه به بازبینی خدمات حسابرسی، کیفیت را مدیریت کنند. این استانداردها به‌احتمال زیاد بر چگونگی سازماندهی و کارکرد موسسه‌ها اثر می‌گذارند و ممکن است لازم باشد که موسسه‌های حسابرسی نیروی بیشتری برای مدیریت کیفیت صرف کنند. به‌علاوه، شریک و مسئول انجام کار نیز الزام پیدا می‌کند که تلاش بیشتری برای هدایت کار و ارائه خدمات حرفه‌ای صرف کند. اگر چه موسسه‌های حسابرسی به‌دلایل متعدد از جمله رویه‌های در حال تحول راهبری بنگاه‌های اقتصادی و افزایش انتظارات ذینفعان از موسسه‌های حسابرسی، لازم است شیوه خود برای کنترل کیفیت و تغییر آن به سمت مدیریت کیفیت برنامه‌ریزی و اجرا کنند.

سازمان

آیا در استانداردهای موجود کنترل کیفیت، استفاده از فناوری اطلاعات توسط موسسه‌های حسابرسی مورد توجه قرار گرفته است؟

بنی فاطمی

در بندهایی از استانداردهای حسابرسی کنترل کیفیت ۱، استاندارد حسابرسی ۲۱۰ و کنترل کیفیت حسابرسی اطلاعات مالی تاریخی (استاندارد ۲۲۰) به استفاده از فناوری توسط موسسه‌های حسابرسی اشاره شده، ولی به‌نظر می‌رسد که با

و اطمینان‌بخشی (IAASB) می‌باشد. هیئت یادشده، براساس بررسی‌های انجام‌یافته به این نتیجه رسید که داشتن یک استاندارد مجزا برای بررسی کیفیت قرارداد حسابرسی مزایای متعددی از جمله تاکید بر اهمیت بررسی کیفیت قرارداد حسابرسی، تسهیل ارتقای استحکام الزامهای مربوط به شایستگی بازبین کیفیت قرارداد حسابرسی و عملکرد و مستندسازی بازبینی، فراهم‌ساختن سازوکاری برای تفکیک آشکارتر مسئولیتهای موسسه و بازبین کیفیت قرارداد حسابرسی و افزایش مقیاس‌پذیری برای انطباق با هر موسسه با هر مقیاس، دارد.

سازمان

پیشنهاد و برنامه شما برای بهبود کیفیت حسابرسی در ایران چیست؟

بنی فاطمی

با توجه به شرایط اقتصادی موجود نمی‌توان نسخه موثری برای بهبود وضعیت و کیفیت حسابرسی در ایران تجویز کرد. به زبان ساده، بهبود کیفیت حسابرسی برای موسسه‌های حسابرسی مستلزم صرف هزینه‌های گزاف است که با

رویکرد آینده‌نگر و پیشگیرانه

استانداردهای جدید مدیریت کیفیت

مواردی از جمله اندازه موسسه

نوع خدماتی که موسسه انجام می‌دهد و

شیوه کارکرد موسسه را

مورد توجه قرار می‌دهد

بنی فاطمی

اطلاعات و ارتباطات در حال حاضر یکی از مهمترین اجزای کنترل‌های داخلی است؛ به این معنی که حسابرسان برای انجام کار باکیفیت خود، نیاز به استفاده از فناوریهای نوین جهت دستیابی به اطلاعات قابل اتکا و به‌موقع دارند و برای رسیدن به این هدف لازم است ارتباطات موثر چه از بالا به پایین و برعکس و در عرض موسسه، برقرار شود. شاید در استانداردهای فعلی کنترل کیفیت به این موضوع به‌صورت خاص پرداخته نشده، ولی در سایر استانداردهای موجود از جمله اطلاع‌رسانی ضعفهای کنترل‌های داخلی به ارکان راهبری و مدیران اجرایی، ارزیابی خطر و برخورد با خطرهای ارزیابی‌شده و سایر استانداردهای مرتبط به آن، توجه شده است.

ساز

آیا تنها یک سیستم مدیریت کیفیت برای همه موسسه‌های حسابرسی، بدون در نظر گرفتن ماهیت قراردادها و اندازه واحدهای مورد رسیدگی، وجود دارد؟

بنی فاطمی

یکی از ویژگیهای استانداردهای بین‌المللی جدید، افزایش مقیاس‌پذیری برای انطباق با هر موسسه و با هر مقیاس است. رویکرد آینده‌نگر و پیشگیرانه استانداردهای جدید مدیریت کیفیت مواردی از جمله اندازه موسسه، نوع خدماتی که موسسه انجام می‌دهد و شیوه کارکرد موسسه را مورد توجه قرار می‌دهد. همچنین، رویکرد ریسک‌محور این استانداردها موسسه‌ها را به سمت توجه بیشتر به سامانه کیفیت موسسه و پیشگیرانه‌بودن آن سوق می‌دهد. به‌طور مشخص، موسسه‌های حسابرسی ناگزیر خواهند بود به شرایط موجود و کاری که لازم است برای پشتیبانی از کیفیت انجام دهند، فکر کنند و این به‌معنی سامانه‌ای است که با شرایط موسسه تناسب دارد.

ساز

از مشارکت شما در این گفتگو سپاسگزاریم و برای کارگروه کیفیت جامعه آرزوی موفقیت داریم.

مهمترین ویژگی که فرایند بازمینی باید

داشته باشد، اثربخشی به معنی کسب

اطمینان معقول نسبت به مربوطبودن،

کافی‌بودن و موثربودن سیاستها و

روشهای مرتبط با کنترل کیفیت و اجرای

آن در عمل است.

توجه به پیشرفت روزافزون فناوری اطلاعات و تاثیر آن بر ارائه خدمات حرفه‌ای حسابرسان، باید در بازنگری استانداردهای موجود توجه ویژه‌ای به آن معطوف شود.

ساز

در موسسه‌های حسابرسی مسئول نهایی سیستم مدیریت کیفیت چه کسی است؟

بنی فاطمی

با توجه به شرایط موجود و مراقبتهای حرفه‌ای همه‌جانبه توسط مراجع نظارتی مختلف، لازم است که توجه به کیفیت و پاسخگویی در قبال خدمات ارائه‌شده در اولویت کاری حسابرسان قرار گیرد. در صورت بی‌توجهی به این امر مهم، ضمن خدشه‌دار شدن اعتبار حرفه‌ای، حسابرسان متحمل خسارتهای سنگینی خواهند شد. بدیهی است مسئول نهایی در مورد سیستم مدیریت کیفیت، هیئت‌مدیره موسسه‌های حسابرسی خواهد بود.

ساز

در استاندارد جدید مدیریت کیفیت بر سیستم اطلاعات و ارتباطات دوطرفه درون موسسه حسابرسی تاکید شده است. اهمیت آن چیست؟